

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 03/22/2016
Spisová značka: 28 Cdo 3217/2014
ECLI: ECLI:CZ:NS:2016:28.CDO.3217.2014.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Církev (náboženská společnost)
Obec
Přechod majetku státu na obec
Rehabilitace (soudní i mimosoudní)
Žaloba určovací
Zmírnění křivd (restituce)
Dotčené předpisy: § 80 písm.c předpisu č. 99/1963Sb. ve znění do 31.12.2013
§ 18 odst. 1 předpisu č. 428/2012Sb.
§ 29 předpisu č. 229/1991Sb.
§ 243e odst. 1,2 o. s. ř.
Kategorie rozhodnutí: B
28 Cdo 3217/2014

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Olgy Puškinové a soudců JUDr. Jana Eliáše, Ph.D., a Mgr. Petra Krause v právní věci žalobkyně **Provincie Řádu minoritů v ČR** se sídlem v Brně, Minoritská 469/1, IČ 136 95 860, zastoupené JUDr. PhDr. Oldřichem Choděrou, advokátem se sídlem v Praze 2, Jugoslávská 481/12, proti žalovaným 1) **České republice - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových** se sídlem v Praze 2, Rašínovo nábřeží 390/42, IČ 697 97 111, a 2) **CT CRESTYL s. r. o.** se sídlem v Praze 8 - Libni, Voctářova 2449/5, IČ 284 67 132, zastoupené JUDr. Radkou Konečnou, advokátkou se sídlem v Praze 1, Široká 36/5, o určení vlastnického práva, vedené u Okresního soudu v Mostě pod sp. zn. 41 C 343/2012, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. prosince 2013, č. j. 14 Co 1073/2013-162, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. prosince 2013, č. j. 14 Co 1073/2013-162, **se zrušuje a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu v Mostě dne 3. 10. 2012 [tedy před účinností zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi) - dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“], domáhala, aby soud určil, že první žalovaná je vlastníci pozemků parc. č. 6367/19, 6367/34, 6367/36 a 6367/37, zapsaných v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrálního pracoviště Most, na listu vlastnictví č. 19131 pro obec M. a katastrální území M. II. Naléhavý právní zájem na tomto určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu spatřovala v tom, že podle ustanovení § 4 zákona č. 428/2012 Sb. je povinnou osobou pouze Pozemkový fond ČR, Lesy ČR, stát, státní fond, státní podnik a jiné státní organizace. Za stavu, kdy v katastru nemovitostí je jako vlastnice označených pozemků evidována druhá žalovaná, nemá žalobkyně jinou možnost, jak „dosáhnout postupu podle uvedeného zákona“.

Okresní soud v Mostě rozsudkem ze dne 29. 8. 2013, č. j. 41 C 343/2012-101, žalobě vyhověl a žalovaným uložil povinnost zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně na náhradu nákladů řízení částku 31.284,- Kč k rukám advokáta JUDr. PhDr. Oldřicha Choděry. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně je od 26. 3. 2012 nástupnickou právnickou osobou historické právnické osoby s názvem Klášter minoritů v Mostě, která byla mj. vlastníci pozemku parc. č. 1443 v obci M. na základě odhadního nálezu ze dne 31. 12. 1874 a úředního osvědčení purkmistrovského úřadu v Mostě ze dne 15. 1. 1875, přičemž tento pozemek přináležel k objektu kláštera na území města Mostu. Od roku 1946 měl tento pozemek propachtován Městský národní výbor v Mostě (dále jen „MNV“), který jej obhospodařoval, dne 5. 5. 1953 se rada MNV usnesla na výkupu církevních pozemků pro československý stát, mimo jiné i pozemku parc. č. 1443, dne 9. 7. 1953 rozhodl Okresní národní výbor Most podle ustanovení § 10 odst. 2 zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě), o výkupu tohoto pozemku pro československý stát s účinností od 1. 1. 1950 s tím, že o náhradě za tento pozemek bude rozhodnuto samostatně (k čemuž nikdy nedošlo), a v 60. letech minulého století byl pozemek použit k výstavbě nového města M., přičemž z něho byly odděleny mj. pozemky parc. č. 6367/19, 6367/34, 6367/36 a 6367/37, jak to vyplývá ze srovnávacího sestavení parcel provedeného Katastrálním úřadem v Mostě. Dne 1. 6. 1992 uzavřel Fond národního majetku ČR jako převádějící a město M. (dále též jen „město“) jako přejímající dohodu o bezúplatném převodu majetku, a to kulturního domu v M. a pozemku parc. č. 6367/34 (šlo o převod vlastnického práva k tomuto pozemku). Dne 23. 2. 1994 požádaly Technické služby města M. Katastrální úřad v Mostě o provedení změny vlastníka pozemků parc. č. 6367/19, 6367/36 a 6367/37, neboť podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí (dále jen „zákon č. 172/1991 Sb.“), přešly do vlastnictví města M. na základě rozhodnutí Okresního úřadu v Mostě ze dne 8. 9. 1993, a tato změna byla vyznačena v katastru nemovitostí. Na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 2010 prodalo město M. pozemky parc. č. 6367/19, 6367/34, 6367/36 a 6367/37 (nacházející se v jeho centru) druhé žalované, která je zapsána jako jejich vlastnice v katastru nemovitostí. Na pozemku parc. č. 6367/19 se nachází zeleň a podzemní části stavby náležející hotelu, na pozemku parc. č. 6367/34 je postavena budova kulturního střediska „R.“, a na pozemcích parc. č. 6367/36 a 6367/37 se nachází zeleň a inženýrské sítě.

Soud prvního stupně dovodil, že nabyli-li zákon č. 428/2012 Sb. účinností dne 1. 1. 2013, vyplývá „právo žalobkyně podat žalobu na určení vlastnictví státu nikoliv z obecného ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013“ (dále jen „o. s. ř.“), ale z ustanovení § 18 zákona č. 428/2012 Sb., „kde naléhavý právní zájem na podání této žaloby podmínkou není“, a že „na straně žalobkyně existují skutečnosti, které jednoznačně svědčí pro její postavení“ jako oprávněné osoby ve smyslu ustanovení § 3 zákona č. 428/2012 Sb., jak z provedeného dokazování vyplývá. Dále dospěl k závěru, že dohoda o bezúplatném převodu vlastnického práva k pozemku parc. č. 6367/34 uzavřená dne 1. 6. 1992 mezi Fondem národního majetku ČR a městem M. je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), neboť je v rozporu s ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „zákon o půdě“), který stanovil, že majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku. Vlastníci tohoto pozemku je tudíž první žalovaná. Pro kolizi s ustanovením § 29 zákona o půdě nemohlo dojít ani k přechodu vlastnického práva k pozemkům parc. č. 6367/19, 6367/36 a 6367/37 z majetku České republiky do vlastnictví města podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/1991 Sb., neboť přešly-li pozemky z majetku právního předchůdce žalobkyně na stát po roce 1948 odnětím bez poskytnutí náhrady, nepředstavují historické vlastnictví obce (viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. US 9/07). Pakliže k přechodu vlastnického práva k těmto pozemkům na město nedošlo, jejich vlastníkem se nestalo, pročez je též následný převod těchto pozemků z města na druhou žalovanou na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 2010 neplatným právním úkonem, a pozemky tudíž zůstaly ve vlastnictví první žalované (v tomto ohledu platí zásada, že nikdo nemůže druhému převést více práv, než sám měl). S námitkou žalovaných, že na straně města „existovala dobrá víra při nabytí pozemků, když je přebíral od státu, či o jejich vlastnictví „rozhodl katastrální úřad“, z čehož dovozovali, že město je nabylo vydržením, se soud prvního stupně vypořádal závěrem, že dobrá víra městu nesvědčila, neboť z korespondence právního předchůdce žalobkyně s městem vyplývá, že tyto subjekty jednaly o majetkoprávním vypořádání, k němuž nedošlo, a namísto toho město uzavřelo kupní smlouvu s druhou žalovanou, již sporné pozemky prodalo. Soud nepřisvědčil ani námitce první žalované, že jsou-li sporné pozemky v současné době zastavěny stavbou ve vlastnictví druhé žalované, nelze je žalobkyni podle zákona č. 428/2012 Sb. vydat ani v případě, že by soud žalobě vyhověl. V tomto ohledu uvedl, že v řízení podle ustanovení § 18 odst. 1 tohoto zákona soud toliko zkoumá, zda věc z původního majetku církve přešla (byla převedena) z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb. nebo ustanovením § 29 zákona o půdě; pokud by soud v tomto řízení zkoumal i další (všechny) podmínky pro vlastní vydávání nemovitostí, bylo by to nejen v rozporu s ustanovením § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., ale tímto postupem by nepřipustně zasahoval do správního řízení a pravomocí „pozemkového úřadu“.

K odvolání obou žalovaných Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 19. 12. 2013, č. j. 14 Co 1073/2013-162, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé tak, že žalováním, dále jej změnil v nákladových výroch tak, že žalobkyně a první žalovaná nemají navzájem právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů a že žalobkyně je povinna zaplatit druhé žalované na nákladech řízení před soudem prvního stupně částku 17.642,- Kč k rukám advokátky JUDr. Radky Konečné; dále rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit druhé žalované na nákladech odvolacího řízení částku 15.280,- Kč k rukám advokátky JUDr. Radky Konečné.

Odvolací soud převzal skutková zjištění soudu prvního stupně a na rozdíl od něj dovodil, že žalobkyně nemá na požadovaném určení ve vztahu k pozemkům parc. č. 6367/19 a 6367/34 náležitý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. V tomto ohledu odkázal na bod I. stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05, uveřejněného sdělením pod č. 477/2005 Sb., v němž byl zaujat právní názor, že „tvrzením vlastnického práva, zejména toho, jež vyžaduje záznam do katastru nemovitostí, v případě absence legitimního očekávání na straně navrhovatele, není naplněna preventivní funkce žaloby dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a tedy není dána ani náležitost právního zájmu na jejím podání“. Dále připomněl, že náležitý právní zájem na požadovaném určení není třeba prokazovat v případech, kdy tento zájem vyplývá z právního předpisu. Tím je i ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., jehož smyslem je umožnit vydání věci oprávněným osobám v případech, kdy jim na jejich vydání vznikl právní nárok, avšak tomuto vydání brání skutečnost, že věci nejsou zapsány ve vlastnictví povinné osoby (§ 4 tohoto zákona), ale ve vlastnictví třetí osoby proto, že byly v rozporu s blokačními ustanoveními zákona č. 229/1991 Sb., popř. zákona č. 92/1991 Sb. (neplatně) převedeny nebo přelyšly z majetku státu do vlastnictví této třetí osoby. Jestliže však ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. stanoví, že věc nelze vydat v případě, že se jedná o zastavený pozemek, přičemž v dané věci bylo zjištěno, že pozemky parc. č. 6367/19 a 6367/34 jsou zastaveny, pak i kdyby byly ve vlastnictví osoby povinné, tj. státu, nebylo by je možno žalobkyni vydat. Proto žalobkyni ani na základě požadovaného určení k těmto pozemkům „nemůže vzniknout právo na jejich převedení do jejího vlastnictví“, nemůže mít ani legitimní očekávání, že „na ni budou tyto dva pozemky převedeny“, a tudíž nemá ani náležitý právní zájem na požadovaném určení vlastnického práva první žalované k nim, jelikož ani po tomto určení by nemohla pro sebe dosáhnout lepšího (nadějnějšího) postavení, než jaké má v současnosti. To platí tím spíše, že vlastnické právo druhé žalované k nim není mezi žalovanými sporné, přičemž druhá žalovaná tyto pozemky nabyla kupní smlouvou v dobré víře od města, které bylo jako jejich vlastník zapsáno v katastru nemovitostí.

Dále odvolací soud dovodil, že ve vztahu k pozemkům parc. č. 6367/36 a 6367/37 má žalobkyně náležitý právní zájem na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., neboť nejsou zastaveny. Na rozdíl od soudu prvního stupně však dospěl „při řešení předběžné otázky“ platnosti přechodu vlastnického práva z majetku České republiky na majetku k závěru, že k tomuto přechodu podle zákona č. 172/1991 Sb. de iure došlo, jelikož ustanovení § 29 zákona o půdě „zapovídalo“ jen převod a nikoliv též přechod vlastnického práva k majetku, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace. Tyto pojmy „převod“ a „přechod“ jsou odlišnými právními instituty s jiným právním režimem a obsahem; zatímco v případě převodu vlastnického práva od původního vlastníka jde o nabytí derivativní, přechod tohoto práva je nabytím originárním. Stejně tak podle názoru odvolacího soudu nelze neplatnost tohoto přechodu dovést z ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 172/1991 Sb., neboť to se vztahovalo pouze na věci z „vlastnictví“ České republiky, k jejichž vydání oprávněná osoba uplatnila nárok podle restitučních předpisů dřívě, než k přechodu vlastnictví k těmto věcem došlo, tj. do 24. 5. 1991; opačný výklad by byl v rozporu s principem právní jistoty.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 občanského soudního řádu, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a důvodnost z ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatelka předně nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu, podle něj - pokud jde o pozemky parc. č. 6367/19 a 6367/34 - nemá na požadovaném určení náležitý právní zájem, a naopak je přesvědčena o tom, že „její náležitý právní zájem na požadovaném určení“ vyplývá přímo ze zákona, a to z ustanovení § 18 zákona č. 428/2012 Sb. Dále vyslovila názor, že soud v rámci tohoto řízení není oprávněn zkoumat, zda jsou splněny další podmínky pro samotné vydání majetku, tedy ani otázku případné zastavenosti pozemků, kterou zkoumá až „Pozemkový úřad“ či soud v řízení zahájeném podle ustanovení § 9 a § 10 zákona č. 428/2012 Sb. Nesprávný je podle dovolatelky i závěr odvolacího soudu, že pozemek parc. č. 6367/19 je zastaven, neboť jednak bylo úmyslně zákonodárce zabráněno jen vydání pozemků zastavených nadzemní stavbou, a kromě toho podzemní část stavby náležející hotelu č. p. 3 „není evidentně schopna samostatného užívání“, takže nebrání vydání tohoto pozemku. Nesouhlasí ani s názorem odvolacího soudu, podle kterého ustanovení § 29 zákona o půdě zapovídalo toliko převod a nikoliv přechod vlastnického práva k církevnímu majetku, a že tedy vlastnické právo z první žalované přešlo platně na město. V tomto ohledu poukázala na nálezný předpis Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 9/07, z nějž jednoznačně vyplývá, že absolutní neplatností, pokud jde o historický majetek církvi, je stížen nejen převod, ale i přechod vlastnického práva na obce podle zákona č. 172/1991 Sb., z čehož dovozuje, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu. Za nesprávný dále dovolatelka považuje jeho právní názor, podle kterého nelze dovést neplatnost přechodu vlastnického práva z první žalované na město ani z ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 172/1991 Sb., neboť odporuje judikatuře Ústavního soudu (konkrétně rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 630/06), stejně jako jeho názor, že toto ustanovení vylučuje z přechodu do vlastnictví obce jen ty věci, ohledně nichž byl nárok na jejich vydání uplatněn před účinností tohoto zákona. Navrhla, aby odvolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že se žalobě vyhovuje, eventuelně, aby jej zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. část první, čl. II, bod 7. zákona č. 404/2012 Sb. a část první, čl. II, bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.) - dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení), zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., jelikož napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, která z rozhodovací praxe odvolacího soudu dosud nebyla výslovně vyřešena, a to, zda podala-li registrovaná církev nebo náboženská společnost před účinností zákona č. 428/2012 Sb. žalobu o určení vlastnického práva státu k majetku, jenž původně náležel církvím nebo náboženským společnostem a který byl převeden nebo přešel z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo v rozporu s ustanovením § 29 zákona o půdě, ve znění účinném do 31. 12. 2012, avšak soud o takové žalobě rozhoduje až po účinnosti tohoto zákona (§ 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb.), musí jako oprávněná osoba i po účinnosti tohoto zákona tvrdit a prokazovat skutečnosti, z nichž vyplývá, že má na požadovaném určení náležitý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání proti výroku napadeného rozsudku o věci samé je opodstatněné.

Podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom náležitý právní zájem.

Určovací žaloba ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. je žalobou preventivního charakteru, jež má místo jednak tam, kde je možné její pomocí eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu s tím, že k příslušné nápravě nelze dospět jinak, jednak tam, kde účinněji než jiné procesní prostředky vystihuje obsah a povahu daného právního vztahu, přičemž právě jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, představující určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů. Tyto funkce určovací žaloby korespondují s podmínkou, aby na určení práva nebo právního vztahu byl náležitý právní zájem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 1997, pod číslem 21, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 23 Cdo 1219/2012). Nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani splněna podmínka náležitosti právního zájmu.

Dovolací soud především nepovažuje za příležitavé, pokud odvolací soud v posuzované věci vycházel ze závěrů uvedených v bodu I. stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05, uveřejněného sdělením pod č. 477/2005 Sb., v němž mimo jiné vyslovil, že „tvrzením vlastnického práva, zejména toho, jež vyžaduje záznam do katastru nemovitostí, v případě absence legitimního očekávání na straně navrhovatele není naplněna preventivní funkce žaloby podle § 80 písm. c) o. s. ř., a tedy není dána ani náležitost právního zájmu na jejím podání“, a že „žalobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství“. Je tomu tak proto, že žalobkyně se podanou žalobou nedomáhá určení, že je vlastníci předmětných pozemků, nýbrž určení, že jejich vlastníkem je první žalovaná; kromě toho je třeba poukázat na to, že již v průběhu řízení před soudem prvního stupně nabyli účinnosti zákon č. 428/2012 Sb.

Ze stejných důvodů nelze v dané věci vycházet ani z pozdější judikatury Ústavního soudu ve věcech restituce církevního majetku (nálezný Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 663/06, a ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 562/09), v nichž připustil podávání tzv. určovacích žalob svého druhu (bližících se žalobám restitučním), majících za cíl dosáhnout zaplnění mezery vzniklé dlouhodobou nečinností zákonodárce s přijetím zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církvi a náboženských společností (§ 29 zákona o půdě), a v nichž úspěšnost těchto žalob podmiňoval neexistenci právního předpisu upravujícího restituci církevního majetku a legitimním očekáváním církevních subjektů (jako trvajícím a konkrétním majetkovému zájmu pod ochranou čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 11 Listiny základních práv a svobod), jak též dovozlí v bodech 79. až 91. plenárního nálezu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, uveřejněného pod č. 242/2010 Sb.

V posuzované věci z obsahu spisu vyplývá, že žalobkyně podala žalobu o určení, že vlastníci předmětných pozemků je první žalovaná, dne 3. 10. 2012; zákon č. 428/2012 Sb. nabyl účinnosti dne 1. 1. 2013.

Je tedy tudíž třeba vyřešit otázku, jejíž řešení odvolacím soudem dovolatelka zpochybnila, a to, zda „její naléhavý právní zájem na požadovaném určení vyplývá přímo ze zákona, a to z ustanovení § 18 zákona č. 428/2012 Sb.“

Podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. oprávněná osoba může podat soudu žalobu o určení vlastnického práva státu z důvodu, že věc z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona převedena nebo přešla z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo v rozporu s ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona; lhůta pro uplatnění výzvy k vydání věci počne běžet dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo určeno vlastnické právo státu.

K otázce charakteru žaloby podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. se Nejvyšší soud vyjádřil v rozsudku ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 3468/2014, v němž vyložil, že „žaloba podle tohoto ustanovení není preventivní určovací žalobou ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, nýbrž zvláštním návrhem určovací povahy opírajícím se o výslovné zákonné zmocnění, a její úspěšné podání tedy nelze podmiňovat prokázáním naléhavého právního zájmu (srovnej *mutatis mutandis* např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 994/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 887/2008, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 383/2010)“. Nejvyšší soud v tomto rozsudku implicitně vycházel z názoru, že i když žaloba registrované církve nebo náboženské společnosti o určení vlastnického práva státu k majetku, jenž původně náležel církvím nebo náboženským společnostem, byla podána před účinností zákona č. 428/2012 Sb., avšak soud o takové žalobě rozhodoval po účinnosti tohoto zákona, nemusí již oprávněná osoba po účinnosti tohoto zákona prokazovat naléhavý právní zájem na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., a naléhavý právní zájem na takovém určení nezkoumá ani soud, to však za předpokladu, že účastníkem řízení je i stát (Česká republika), za který jedná příslušná organizační složka státu. Směřuje-li totiž žaloba podaná podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. k odstranění překážky uplatnění nároku na vydání věci z majetku státu, může tuto svou funkci plnit toliko za předpokladu, že bude výsledné rozhodnutí závazné též pro stát, jehož vlastnické právo je určováno.

Jestliže se v dané věci žalobkyně určovací žalobou podanou u soudu dne 3. 10. 2012, domáhá určení, že vlastníci předmětných pozemků je první žalovaná, a jestliže již v řízení před soudem prvního stupně nabytí účinnosti zákon č. 428/2012 Sb., který neobsahuje žádná přechodná ustanovení, pak na danou věc již nelze aplikovat ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., neboť zákon č. 428/2012 Sb. podání takové žaloby výslovně zakotvuje v ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., aniž by její úspěšnost podmiňoval prokázáním naléhavého právního zájmu na takovém určení. Ve vztahu k obecnému procesněprávnímu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. je tudíž žaloba podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. zvláštní žalobou určovací povahy, k jejímuž podání oprávněnou osobu zmocňuje hmotné právo (zákon restituční); podle obecného procesního předpisu tak již od účinnosti zákona č. 428/2012 Sb. (a to ani v probíhajícím řízení) nelze postupovat (jde o tzv. nepravou retroaktivitu právního předpisu - k tomu srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. II. ÚS 512/05, případně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. I As 50/2011).

Dovolací soud proto dospěl k závěru, že neobsahuje-li zákon č. 428/2012 Sb. žádná přechodná ustanovení, lze ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. aplikovat i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a probíhající po nabytí účinnosti tohoto zákona, s tím, že právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti nové právní úpravy, zůstávají zachovány.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud se při svém rozhodnutí v dané věci zcela nadbytečně a nesprávně zabýval otázkou, zda žalobkyně má na požadovaném určení naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, a dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. tak byl naplněn, a protože nejsou podmínky pro jeho změnu, Nejvyšší soud České republiky rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ve výroku o věci samé, jakož i v závislých výrocích o nákladech řízení, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.), aniž se pro předčasnost zabýval dalšími námitkami v dovolání.

V dalším řízení soud přihlédne k závěrům, k nimž Ústavní soud dospěl v plenárním nálezu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, uveřejněném pod č. 242/2010 Sb., a v nálezu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2166/10.

Právní názor dovolacího soudu vyslovený v tomto rozsudku je závazný (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část věty za středníkem o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 22. března 2016

JUDr. Olga P u š k i n o v á

předsedkyně senátu